

Západočeská univerzita v Plzni

Fakulta filozofická

Bakalářská práce

Sporné aspekty zahájení invaze do Iráku v roce 2003

Ropa jako motiv

Michal Janovský

Plzeň 2012

Západočeská univerzita v Plzni

Fakulta filozofická

Katedra politologie a mezinárodních vztahů

Studijní program Mezinárodní teritoriální studia

Studijní obor Mezinárodní vztahy - britská a americká studia

Bakalářská práce

Sporné aspekty zahájení invaze do Iráku v roce 2003

Ropa jako motiv

Michal Janovský

Vedoucí práce:

Mgr. David Behenský

Katedra politologie a mezinárodních vztahů

Fakulta filozofická Západočeské univerzity v Plzni

Plzeň 2012

Prohlašuji, že jsem práci zpracoval samostatně a použil jen uvedených pramenů a literatury.

Plzeň, srpen 2012

.....

Poděkování

Rád bych touto cestou poděkoval vedoucímu zde předkládané práce Mgr. Davidu Behenskému za čas a odborné rady, které mi věnoval při její tvorbě.

1 Úvod.....	6
2 Názory na roli ropy při invazi.....	9
2.1 Velká Británie.....	9
2.2 Austrálie.....	10
2.3 Spojené státy americké	11
3 Teoretická východiska realismu	12
4 Události a oficiální dokumenty v období po 11. září 2001	18
4.1 Národní bezpečnostní strategie USA.....	21
4.2 Oficiální důvody invaze	22
5 Situace po invazi do Iráku.....	23
6 Dokumenty potvrzující ropný faktor	27
7 Závěr.....	29
Seznam použité literatury a pramenů.....	34
Resumé	38

1 Úvod

Americké zájmy, obrovské zásoby levné a snadno těžitelné ropy, demonstrace síly a zvýšení vlivu na Blízkém východě – to jsou, především podle odpůrců invaze do Iráku, nejsilnější motivy, proč se George W. Bush a jeho administrativa odhodlali v roce 2003 k tomuto činu. Celá invaze byla velice sledovanou a diskutovanou událostí, která vzbuzovala a stále vzbuzuje emoce u lidí po celém světě. Již od samého počátku invaze do Iráku se objevovaly spekulace o tom, že motivy USA byly ekonomicky ovlivněné a že Bushově administrativě šlo i o kontrolu obrovských zásob ropy v Iráku. Není se čemu divit, ropa je nesmírně ceněnou komoditou, její zásoby jsou vyčerpatelné a na území Iráku byly dle dostupných informací v roce 2003 druhé největší známé ropné zásoby na světě.¹ Aktuálně se irácké ropné zásoby řadí na čtvrté místo, za Venezuelu, Saudskou Arábii a Írán (nejnovější data z roku 2010).² Ihned poté, co byly klíčové důvody invaze zpochybněny či dokonce vyvráceny (Husajnova spolupráce s al-Káidou, vlastnictví zbraní hromadného ničení a programu na jejich výrobu, chemické laboratoře), se do popředí tento důvod dostává stále častěji. O důležitosti tohoto aspektu si byl jistě vědom i samotný Saddám Husajn, kterého američtí představitelé ještě před zahájením invaze podezřívali, že v případě útoku zapálí irácké ropné vrty. Podobně jako když nařídil zapálit kuvajtské ropné vrty, když ho spojenecká vojska na počátku 90. let vytlačila z tohoto nakrátko obsazeného území.³

Cílem této práce je zkoumat možné ekonomické faktory a zájmy Spojených států amerických jako jednu z motivací pro zahájení invaze do Iráku v roce 2003, přičemž budu pracovat s tezí, že irácká ropa a její bohatá naleziště hrály roli při rozhodování o této invazi. Odborná veřejnost, média a političtí představitelé se s ohledem na invazi do Iráku přou, zda a popřípadně jakou roli ropa hrála při rozhodování o invazi do Iráku. Na tuto diskusi bych chtěl navázat ve své bakalářské práci. Přikláním se k těm, co tvrdí, že ropa mohla být důležitým aspektem při rozhodování, což bych chtěl podepřít užitím realistického přístupu k mezinárodním vztahům například na ekonomické a statistické údaje a interpretací vybraných dokumentů a událostí realistickým pohledem. Pokusím se zjistit, zda rozhodnutí o válce v Iráku mohlo být přijato i kvůli ekonomickým

---

¹ Kumins, Lawrence (2005). Iraq Oil: Reserves, Production, and Potential Revenues. *CRS Report for Congress*. 13. 4. 2005. Dostupné na: <http://www.fas.org/sgp/crs/mideast/RS21626.pdf>, 3. 2. 2012, str. 1.

² OPEC. OPEC Share of World Crude Oil Reserves. Dostupné na: http://www.opec.org/opec_web/en/data_graphs/330.htm, 3. 2. 2012.

³ McWethy, John (2003). U.S. Military Worry of Oil Fires in Iraq. *ABC News*. 20. února 2003. Dostupné na: <http://abcnews.go.com/WNT/story?id=129826&page=1#.T4bojvXxS70>, 15. 3. 2012.

zájmům Spojených států amerických a případně jaké ekonomické a další strategické zisky mohla Američanům v budoucnu přinést.

Teoretickým základem mé práce je, jak jsem již předeslal, realismus. Konkrétně čerpám teoretické úvahy a předpoklady z díla *War and Change in World Politics* od Roberta Gilpina. A to především díky jeho teoriím o chování státu vedeném touhou po maximalizaci svého vlastního zisku a užitku. Takováto teorie je jasně slučitelná s tím, že ekonomický zisk z invaze byl jedním z motivů americké administrativy, proč byla invaze odsouhlasena a uskutečněna.

Vzhledem k charakteru a cíli mé práce jsem jako metodologii zvolil jednopřípadovou studii, která bude obsahovat i hodnocení numerických a statistických dat. Konkrétně lze práci definovat jako disciplinovanou interpretativní studii (*disciplined interpretative case study*). Tu ve své práci *Case Study Methods in International Political Economy* popsal John S. Odell následovně: „*Disciplinovaná interpretativní případová studie interpretuje nebo vysvětluje událost pomocí aplikace známé teorie na nový terén*“.⁴ Takovýto typ práce nemusí vždy potvrdit teorii, avšak je důležitým způsobem, jak lze nazírat na konkrétní událost pomocí známé teorie. Je tedy možné aplikovat více teorií na jednu událost, přičemž mají všechny svou vypovídací hodnotu a tato aplikace je zajímavá jak pro odpůrce, tak pro zastánce dané teorie.⁵ V rámci této případové studie budu aplikovat teze realismu, hodnotit numerická data, vybrané události a dokumenty. Chtěl bych i porovnat realistické teze a numerická data a vyhodnotit, jaký vliv mohly sehrát ekonomické motivy v americké politice při rozhodování o invazi. Mimo numerických proměnných a dat bud popisovat invazi i za pomoci kontextu, který je pro případovou studii také klíčový.⁶ Časově je tato studie vymezena od teroristických útoků na USA z 11. září až po dražbu iráckých ropných nalezišť zahraničním firmám v roce 2010.

Práce je rozřazena na úvod, pět kapitol a závěr. V první kapitole se zabývám klíčovými projevy, názory a argumenty předních světových politiků a představitelů, kteří se vyjadřují o roli ropy při rozhodování o invazi do Iráku v roce 2003. Lidé

---

⁴ Originální znění: The disciplined interpretative case study interprets or explains an event by applying a known theory to the new terrain.

Odell, J. S. (2001). Case Study Methods in International Political Economy. *International Studies Perspectives* 2. Str. 163.

⁵ Ibid.

⁶ Kořan, Michal (2008). Jednopřípadová studie. In: Drulák, P. a kol.: Jak zkoumat politiku. Kvalitativní metodologie v politologii a mezinárodních vztazích. Portál: Praha. Str. 29 – 60.

pohybující se v politickém prostředí a v důležitých mezinárodních institucích by měli mít bližší a informovanější pohled na věc. Jejich vidění situace zevnitř by mělo pomoci pochopit americké motivy vstupu do války. Další kapitola je kapitolou zabývající se teoretickým základem práce, přičemž popisuje teoretická východiska realistického přístupu k zahraniční politice a zároveň z části propojuje teoretické předpoklady se situací v Iráku. Po ní následující kapitola je věnována již událostem a kontextu předcházející invazi z roku 2003 a hodnocení americké zahraniční politiky s ohledem na následky útoku z 11. září a válku proti terorismu. Následující kapitola se zabývá situací po invazi a konfrontuje předpoklady s faktickou situací a hodnotí skutečné následky invaze s ohledem na stanovený cíl a tezi. Porovnává tedy vyřčené předpoklady se vznikuvší situací. Poslední kapitola se zabývá aktuálně odhalenými dokumenty americké administrativy, které v nedávné době získal Greg Muttitt.

V závěru práce bych chtěl shrnout fakta uvedená v deskriptivní části práce a konfrontovat je s realistickými předpoklady a tezemi uvedenými v teoretické kapitole. Spojením deskriptivní a teoretické části chci zhodnotit tezi uvedenou v úvodu práce a vyhodnotit tak míru její pravdivosti. Dále bych chtěl shrnout klíčové informace a to, co považuji v mé práci za důležité a relevantní, abychom porozuměli výsledku práce. V závěru práce ještě navrhuji téma pro další zkoumání, které s ohledem na nedávné události ve světě vidím jako zajímavé a podněcující k dalšímu zkoumání.

Prameny této bakalářské práce jsou především oficiální informace státních i nestátních institucí a organizací, politologické texty zahraničních autorů (jak západního světa, tak z arabské části světa) a v neposlední řadě i české publikace zabývající se problematikou bezpečnosti, Iráku či ropy. Vzhledem k tomu, jak významným aktérem na mezinárodním poli jsou Spojené americké státy, může se stát, že někteří autoři se nechávají unést svými osobními zkušenostmi a pocity. Proto je důležité informace ověřovat a vybírat ty viditelně objektivní názory a pohledy. Mezi české autory zabývající se problematikou invaze do Iráku patří například Jan Eichler, který má jistý odstup od anglosaského prostředí, tudíž jeho vidění by mohlo přinést nové skutečnosti do mé práce. Výsledným výstupem je tak kombinace klasických politologických textů, oficiálních zdrojů mezinárodních organizací, států (USA především) a zpráv a dokumentů odborných organizací. Pracuji i se statistickými a číselnými údaji, projevy, prohlášeními či oficiálními zprávami, které jsou nedílnou součástí analýzy chování státu jako aktéra v mezinárodních vztazích. Prameny jsou jak původní (text Národní

bezpečnostní strategie, projevy politiků, statistické a numerické údaje z OPECu), tak odvozené (zmiňovaný Eichler a další). Specifickým zdrojem je pak hodnocení a analýza tajných dokumentů od Grega Muttita, který se zabývá ropným motivem invaze a plánováním, co s iráckou ropou. To vše ještě před jejím samotným uskutečněním.

2 Názory na roli ropy při invazi

Jelikož neexistuje jednotný konsensus o tom, jakou přesně ropa hrála roli při rozhodování o invazi do Iráku v roce 2003, můžeme tento aspekt klasifikovat jako sporný, přičemž i dnes je předmětem mnohých politických/politologických debat, úvah a prací. Spornost ropného aspektu byla viditelná ihned po rozhodnutí o provedení invaze do Iráku. Akademici, světová média, političtí komentátoři a i samotní politici připisovali ropě často diametrálně odlišnou důležitost a roli při rozhodování. Stupnice názorů se pohybuje od naprosté irelevantnosti ropného aspektu, přes roli dílčího motivu při rozhodování až po názor, že ropa byla klíčovým či dokonce jediným důvodem, proč byla invaze podniknuta. To vše je pochopitelné, neboť jak jsem již napsal v úvodu, Irák má dle aktuálních dat čtvrté největší ropné zásoby na světě, které v sobě skrývají obrovský ekonomický potenciál. Abychom skutečně pochopili, jak silným faktorem je ropa v debatě o invazi do Iráku, představím v této kapitole klíčové projevy a názory, které se této problematice dotýkají.

2.1 Velká Británie

Silným spojencem Spojených států amerických při invazi byla Velká Británie, tudíž je pro nás nepostradatelný názor i jejího tehdejšího premiéra Tonyho Blaira. Ten při parlamentní debatě 15. ledna 2003 prohlásil: „*Nejprve bych chtěl reagovat na konspirační teorii, že to vše má něco společného s ropou.*“⁷ Dále prohlásil, že jediným důvodem je desetiletá ale stále marná snaha OSN o to, aby se Saddám Husajn zbavil zbraní hromadného ničení. Saddámova nespolupráce tak byla hrozícím rizikem pro mezinárodní společenství a dle Blairových slov jediným důvodem bylo naplnění vůle OSN s ohledem na bezpečnost a nutné odzbrojení Saddáma. Ve výsledku tedy rezolutně

---

⁷Hansard. Engagements. Dostupné na:

<http://hansard.millbanksystems.com/commons/2003/jan/15/engagements>, 30. 6. 2012.

Originální znění: Let me first deal with the conspiracy theory that this is somehow to do with oil.

popřel, že by to mělo jakoukoliv spojitost s ropou nacházející se v Iráku.⁸ Podstatné je si uvědomit, že Blair označil teorie vyzdvihující důležitost ropy za konspirační a že jednoznačně prohlásil to, že důvody invaze nemají nic společného s ropnými zásobami v Iráku. Vše ještě Blair podtrhuje tvrzením, že kdyby státům podnikajícím invazi šlo o ropu, bylo by jistě jednodušší se se Saddámem domluvit a ropu od něj získat klasickou obchodní cestou.

Zmiňovanou debatu na půdě britského parlamentu, která proběhla 15. ledna 2003, vyvolal dlouholetý poslanec za Labouristickou stranu Denis Edward Skinner. Proti Tony Blairovi tak ostře vystupoval jeho stranický kolega. Nutno podotknout, že spolu s viditelně aktivním Denisem Skinnerem bylo proti invazi do Iráku i mnoho dalších Blairových spolustraníků, kteří při hlasování o invazi byli proti. Samotný Denis Skinner při řeči směřované premiéru Blairovi chystajícímu se na setkání s americkým prezidentem Georgem Bushem ml. mimojiné prohlásil: *„Řeknete mu, že mnoho britských lidí je proti této válce, protože vidí, že je to vše kvůli tomu, aby Amerika mohla držet ropné zásoby na Blízkém východě? Řeknete mu také, že nejsme připraveni bojovat ve válce založené na faktu, že marnivý americký prezident je více ovlivňován myšlenkou dokončení práce, kterou jeho otec před 12 lety nedodělal?“*⁹ Zde můžeme vidět, že straničtí kolegové měli naprosto odlišný pohled na ropný aspekt v invazi. Zatímco jeden razantně odmítá jakoukoliv roli ropy, druhý ropu vyzdvihuje jako hlavní důvod invaze.

2.2 Austrálie

Dalším důležitým spojencem, který byl Spojeným státům americkým nakloněn hned zpočátku a podílel se na celé invazi ihned při zahájení, byla Austrálie. I z této země ale zní hlasy, které přisuzují ropě dosti rozdílnou úlohu a vzájemně si tak odporují. Veřejnost vcelku nechápavě přihlížela veřejnost výměně názorů mezi premiérem Johnem Howardem a ministrem obrany Brendanem Nelsonem. Zatímco premiér Howard jednoznačně prohlásil, že početné australské vojenské jednotky nešly do Iráku kvůli ropě a že ani kvůli ropě není prodlužováno jejich setrvání na tamním území,

---

⁸ Hansard. Engagements. Dostupné na:

<http://hansard.millbanksystems.com/commons/2003/jan/15/engagements>, 30. 6. 2012.

⁹ Ibid.

Originální znění: Will he tell him that a lot of the British people are against the war because they can see that it is all about America getting its hands on the oil supplies in the middle east? Will he also tell him that we are not prepared to fight a war based on the fact that this vain American President is concerned more about finishing the job that his father failed to complete 12 years ago.

ministr obrany mluví trochu jinak. Nelson totiž uvedl, že ochrana velkých ropných zásob v Iráku je klíčovým faktorem, proč australské jednotky v Iráku setrvávají. Zdůraznil důležitost ropy na Blízkém východě a jednoznačně prohlásil, že je v bezpečnostním zájmu Austrálie, aby Irák neopouštěli vojáci předčasně. To ještě doplnil slovy, že budou nadále pomáhat USA ve stabilizaci Iráku.¹⁰ Je zde tedy jasně řečeno, že klíčovým důvodem, proč australské jednotky setrvávají v Iráku, je ochrana zásob irácké ropy a posléze bezpečnostní zájmy Austrálie.

2.3 Spojené státy americké

Roli ropy při invazi do Iráku v roce 2003 popírá i například americký senátor a republikán John McCain. Ten sice dříve prohlásil, že hodlá udělat taková opatření, která zamezí další válce na Blízkém východě kvůli americké závislosti na ropě. Později však svůj výrok upravil a vysvětlil tím, že měl na mysli válku v Perském zálivu na počátku 90. let. Tam Američané dle McCaina bojovali z několika důvodů, ale jedním z nich bylo i ovládnutí velkého množství ropy Saddámem Husajnem. Naopak co se týče konfliktu započatého v roce 2003, prohlásil McCain stroze, že Američané šli do války s Irákem kvůli zbráním hromadného ničení. Nutno podotknout, že McCain byl silným podporovatelem politiky George Bushe, co se invaze do Iráku týče. Snad jen počáteční Bushovy kroky v Iráku podrobil kritice. Navíc McCain, podobně jako australský ministr obrany, podotkl, že si dovede představit dlouhodobou přítomnost amerických jednotek, klidně 50 až 100 let. Zmiňuje důvody především vojensko-bezpečnostní, s ohledem na terorismus a rekrutaci nových teroristických bojovníků.¹¹ Možná trochu s nadsázkou, ale i tak McCain naznačil, jak moc je udržení situace v Iráku v zájmu USA. Nezmiňuje sice při této invazi žádné ekonomické či ropné aspekty, ty se však při dlouhodobé přítomnosti Američanů na iráckém území nabízejí.

Jedním ze zastánců názoru, že invaze do Iráku byla kvůli ropě, je Alan Greenspan, který byl dlouholetým šéfem Americké centrální banky, spolupracoval se šesti americkými prezidenty a je celoživotním republikánem. Pro deník Guardian otevřeně potvrdil, že si myslí, že Spojené státy americké podnikly invazi do Iráku, aby ochránily jeho obrovské ropné zásoby. Dle Greenspana se USA i VB zaměřily na Irák i

---

¹⁰ BBC News. Australia 'has Iraq oil interest'. Dostupné na: <http://news.bbc.co.uk/2/hi/asia-pacific/6272168.stm>, 1. 7. 2012.

¹¹ Los Angeles Times. War-for-oil comment clarified. Dostupné na: <http://articles.latimes.com/2008/may/03/nation/na-mccain3>, 1. 7. 2012.

z důvodu, že v tomto regionu časté konflikty ohrožují produkci a distribuci ropy, což omezuje stabilní fungování světové ekonomiky. Podle něj byla tedy válka především kvůli ropě, kterou USA a VB chtěly ochránit před Husajnovými excesy a stabilizovat tak světovou produkci a ekonomiku.¹²

Osobností, která připustila, že válka v Iráku byla i válkou o ropu byla Sarah Palin. Ta v rozhovoru připustila, že USA v mnohých ohledech bojují i kvůli ropě. A to i přesto, že USA mají dostatek energetických zdrojů i na svém území.¹³ O důvodech, proč by tedy USA měly potřebu bojovat o něco, čeho mají dostatek, nehovoří. Tady se Sarah Palin rozchází s názorem Johna McCaina, ikdyž oba invazi do Iráku otevřeně podporovali, ropný aspekt zmiňují každý jinak.

Jak můžeme vidět, názory se liší jak na poli mezinárodním, tak na poli vnitrostátním. Dokonce ani nezáleží na tom, jestli někdo podporuje či naopak odsuzuje politiku tehdejšího prezidenta George Bushe. To totiž nemusí zákonitě znamenat, že se shodne se stejně politicky smýšlejícím člověkem. Jinými slovy, ani stranická příslušnost či politická orientace nejsou rozhodující v tom, jak konkrétní člověk na ropný faktor nahlíží. V tomto jsou ropa a tato invaze poměrně unikátní. Na tuto debatu bych rád navázal v následujících kapitolách, kde se budu přiklánět k názoru, že ropa opravdu mohla hrát roli při rozhodování o invazi. Za pomoci aplikace realistické teorie mezinárodních vztahů a za pomoci statistických a ekonomických dat bych chtěl poukázat na některé možné ekonomické a strategické motivace USA, které mohly přispět k tomu, aby Bushova administrativa rozhodla o podniknutí invaze do Iráku.

3 Teoretická východiska realismu

Přestože sám Robert Gilpin byl otevřeně proti politice a postupu americké administrativy v případě intervence do Iráku v roce 2003, myslím si, že pro pochopení jistých motivací je jeho dílo vhodné. Zatímco kritický vůči americké politice a plánování intervence byl v eseji s výmluvným názvem *War is too important to be left to ideological amateurs*, teoretická východiska a realistické podklady užívané v této práci pochází z díla *War and Change In World Politics*. Kniha Roberta Gilpina poprvé vyšla

---

¹² Adams, Richard (2007). Invasion of Iraq was driven by oil, says Greenspan. *The Guardian*. 17. září 2007. Dostupné na: <http://www.guardian.co.uk/world/2007/sep/17/iraq.oil>, 15. 4. 2012.

¹³ Terkel, Amanda (2008). Palin: Iraq is a war for oil. Think progress. Dostupné na: <http://thinkprogress.org/politics/2008/08/31/28398/palin-iraq-is-a-war-for-oil/?mobile=nc>, 16. 4. 2012.

v roce 1981, tedy ve specifické a jedinečné éře mezinárodní politiky – v období Studené války. I právě proto zde Gilpin řeší otázky stability systému a pořádku, změn, ekonomických výhod, zisků apod.¹⁴

Základním předpokladem je to, že státy jsou v mezinárodním systému ukotveny jako sociální jednotky jednající v rámci sociální struktury. Ale vždy jednají tak, aby si zajistily svůj vlastní prospěch a užitek. Jak politický, ekonomický, technologický, či jakýkoliv jiný možný. Státocentrický systém a výše zmíněné předpoklady tak odůvodňují vznik konfliktu. Jelikož v takovéto sociální, či chcete-li společenské, struktuře státy jednají dle svých vlastních potřeb a ve prospěch svého vlastního zisku, vznikají situace, kdy jsou zájmy některých států neslučitelné a tudíž potenciálně konfliktní. Připustíme-li, že se státy právě nacházejí v rovnováze moci, pak nejsilnější stát, či ten stát, kterému změna přinese největší zisk, se pokusí o uskutečnění takovéto změny.¹⁵ Konfliktní potenciál je tedy jednoznačný. Státy ženoucí se za mocí a ziskem a hledící na své vlastní potřeby musí jednoznačně narazit na to, že jejich zájmy jsou mnohdy neslučitelné se zájmy ostatních států. Chtějí-li naplnit své avizované potřeby, je právě konflikt jedním z řešení.

Robert Gilpin dále tvrdí, že každý stát provádí pragmatické kalkulace nákladů a zisků při budování a plánování zahraniční politiky. Cílem takového státu jsou změny v rámci mezinárodního systému, které přináší takové prostředí, které naplňují právě jeho vlastní zájmy a potřeby. Takové změny mohou být ekonomického, vojenského nebo technologického charakteru. Ale ať už jsou jeho zájmy jakékoliv (bezpečnostní, mocenské, kapitalistické či jde státu o blahobyt), snaží se stát později ovládat všechny klíčové aspekty a udržovat nově vzniklé podmínky, aby své základní zájmy a hodnoty chránil.¹⁶

V případě takovýchto silných změn může vzniknout i koalice států, která sleduje podobné zájmy. Členské státy pak postupují společně a záměrně si pomáhají při naplnění jejich vytyčených cílů a zájmů, přičemž ale stále platí, že zamýšlené náklady musí být menší než plánovaný budoucí zisk. Pro konání klíčových změn je potřeba

---

¹⁴ Department of politics. Robert Gilpin. Dostupné na:

http://www.princeton.edu/politics/people/display_person.xml?netid=rggilpin&display=faculty, 7. 7. 2012.

¹⁵ Gilpin, Robert (1981). *War and Change in World Politics*. Cambridge: Cambridge University Press. Str. 9.

¹⁶ Gilpin, Robert (1981). *War and Change in World Politics*. Cambridge: Cambridge University Press. Str. 50

dostatek prostředků. Vznik koalic tak můžeme vysvětlit logickou úvahou, že čím více je států, tím více je prostředků a nástrojů pro uskutečnění změn. Tím vzrůstá šance na úspěšnou a rychlejší změnu ve vybrané sféře.¹⁷

S ohledem na plánování maximalizace zisku, užitku a zlepšení své pozice existují de facto dva možné scénáře. V prvním scénáři jde státu o to, aby on sám (stát jako takový) zvýšil svůj potenciální budoucí zisk. Soustředí se tak hlavně na svůj růst a svůj pokrok. V druhém případě stát sleduje to, aby co nejvíce snížil své budoucí možné ztráty, se kterými začíná kalkulovat a počítá se, že by v budoucnu mohly nastat. V případě americké invaze do Iráku se nabízí první scénář, neboť ten dle Gilpina počítá s tím, že krátkodobé a aktuální náklady budou nižší, než dlouhodobé plánované zisky. Jinými slovy, krátkodobě vynaložené prostředky způsobí v budoucnu takový zisk, který vynaložené prostředky převyší. V případě USA a intervence do Iráku můžeme do těchto míst dosadit za krátkodobé náklady finance na řízení invaze a vedení války a za dlouhodobé plánované zisky například zvýšení nabídky ropy (uvolnění irácké ropy na trh), budoucí stabilizaci trhu s ropou, po stabilizaci a zvýšení nabídky přichází zákonitě dlouhodobé snížení cen ropy, což je pro obrovského spotřebitele ropy, jakým jsou Spojené státy americké, jasný zisk. V neposlední řadě můžeme zmínit i zisky pro nestátní organizace – podíl amerických firem například na rekonstrukci válkou zničeného Iráku a na budoucí těžbě a produkci ropy. Je ale nutné si uvědomit, že veškeré tyto kalkulace a předpoklady mohou být mylné, neboť jsou utvářeny dopředu, prognosticky a za určitých podmínek a pomocí odhadů a výpočtů. Reálně je tak situace, kdy náklady jsou nižší než zisk, ale i nepředpokládaná situace, kdy náklady jsou vyšší než zisk.¹⁸

Dašlí podstatným aspektem je to, že takovéto (v našem případě) ekonomické změny vyžadují, aby v nastalé situaci stát více dbal na ochranu a udržení této situace. Jinými slovy, jakmile se ukáže, že změna je (dle předpokladů) zisková, zvýší se její ochrana a dohled na ni. A to jak ze strany státu, tak například pomocí zapojení organizací a dalších institucí.¹⁹

---

¹⁷ Gilpin, Robert (1981). *War and Change in World Politics*. Cambridge: Cambridge University Press. Str. 50-51.

¹⁸ Gilpin, Robert (1981). *War and Change in World Politics*. Cambridge : Cambridge University Press. Str. 52.

¹⁹ Gilpin, Robert (1981). *War and Change in World Politics*. Cambridge: Cambridge University Press. Str. 68.

Pokud spojíme politickou a ekonomickou sféru fungování státu a mezinárodního prostředí, zjistíme, že politický systém má (na obou zmiňovaných úrovních) nemalý vliv na ekonomickou sféru. Proto politická změna systému může mít enormní podíl na změně ekonomické situace či ekonomických procesech a aktivitách. Gilpin dále tvrdí, že v dnešní době jsou ekonomické faktory a motivy univerzálním prvkem ovlivňujícím chování států. A to především díky potřebě distribuovat ekonomické zdroje a nutností vypořádat se s vyvážením stavu mezi ekonomickým nedostatkem a ekonomickým přebytkem. Co se týče přebytku, stát (nebo skupina států) se snaží nastolit takové podmínky, situace a ekonomické vztahy, při kterých bude mít stát co nejvyšší podíl na tomto přebytku.²⁰

Proč ale státy touží po vysoké ekonomické síle? Jak důležitou hraje ekonomika roli při rozhodovacím procesu států? Podle předcházejícího textu prakticky není možné zpochybňovat důležitost ekonomických motivací při rozhodovacím procesu států. Navíc v moderní éře světa hrají ekonomické motivace ještě důležitější roli, než tomu bývalo dříve. Ekonomické kalkulace tak nahradily náboženské či čistě politické ambice. Obzvláště nutné je zdůraznit, že ekonomické motivy a faktory hrají tak důležitou roli při politickém rozhodovacím procesu díky tomu, že světový trh a ekonomiky jednotlivých států jsou vysoce propojené. Interdependece je tak jev, který je nutno zohledňovat při každém významném kroku.

Z výše zmiňované interdependece vzniká po určitých změnách v mezinárodním prostředí ekonomický tlak na ostatní státy. Z realistického hlediska mohl takovýto tlak zasáhnout díky invazi do Iráku především veliké světové producenty ropy. A to i samozřejmě arabské státy OPECu. Nově vzniknuté dodávky velkého množství ropy z Iráku, které byly do začátku invaze silně regulovány, by způsobily zvýšení světové nabídky, zatímco poptávka by se neměnila. Dle takového scénáře by se cena ropy musela zákonitě snížit, čímž by se vytvořil ekonomický tlak na země vyvázející ropu a režimy vládnoucí v těchto státech. Jednoduchá změna situace na trzích s ropou by tak mohla výrazně oslabit režimy v arabských zemích, což by USA ale například i jejich spojenec Izrael jistě uvítaly.

---

²⁰ Gilpin, Robert (1981). *War and Change in World Politics*. Cambridge: Cambridge University Press. Str. 67.

Proto, abychom pochopili jednání Spojených států amerických, je nutno zmínit, že invaze do Iráku nese jeden zajímavý znak realistického chování států a dokazuje tak charakter mezinárodního systému. Tím je nízká autorita mezinárodních organizací a také spoléhání se na vlastní úsudek a rozhodování. Tyto prvky byly potvrzeny tím, že hned zpočátku byla zpochybňována legalita invaze do Iráku. Obecná formulace rezoluce RB OSN, která reagovala na výsledky šetření inspektorů OSN na území Iráku, dala prostor tomu, že se nedá přesně určit, jak konkrétně se státy podle ní měly chovat. V září 2004 vyslal ale generální sekretář OSN jasné stanovisko k tomu, co si myslí o invazi do Iráku. Pro BBC sdělil, že z jeho pohledu a s ohledem na Chartu OSN vidí tuto invazi jako ilegální.²¹ Toto tvrzení však nemělo na americkou politiku žádný vliv a svoje rozhodnutí si americká administrativa vždy hájila.

Jelikož podnikly USA invazi společně s dalšími státy, dle úvah Gilpina o touze po změně a budoucím zisku, můžeme hledat místa, kde očekávané vysoké ekonomické zisky mohly přijít. A ty v případě Iráku a jeho dispozic nemůžeme hledat nikde jinde, než v oblasti těžby ropy. Vysoké ekonomické zisky by tak musely být ve formě zisků z produkce irácké ropy, tudíž by touto ropou musely země disponovat a ovládat její produkci. Otázkou je, zda je reálné, že by státy v dnešním světě vojenskou akcí způsobily takové okolnosti, aby následně ekonomické zdroje přešly do jejich rukou.

Jsem si vědom, že je mnoho interpretací konfliktů a pohledů na ně (i na tuto invazi). Úhel pohledu má každý člověk jiný a unikátní, tudíž najdeme mnoho teorií, které bychom mohli aplikovat na konflikt v Iráku. Například dle Francise Fukuyamy bychom mohli americkou invazi do Iráku chápat jako šíření liberální demokracie, protože Fukuyama ve své knize *Konec dějin a poslední člověk* tvrdí, že jedinou formou vlády, která přetrvala a má šanci dále přetrvat, je liberální demokracie. A právě islám vidí jako jednoho ze soupeřů liberální demokracie.²² Tudíž bychom mohli absolutně odstranit ekonomické a vojensko-strategické faktory, a důraz bychom kladli na nematerialistické a ideové důvody invaze. Další možnou interpretaci bychom mohli najít v teoriích Samuela Huntingtona v knize *Střet civilizací*. Dle jeho přístupu lze nahlížet na tuto válku jako na souboj dvou civilizací, kultur, či náboženství a důležitost

---

²¹ Legality of U.S.-Led Invasion of Iraq. *The American Journal of International Law*. Vol. 99, No. Dostupné na: <http://www.jstor.org/stable/3246130>, 24. 2. 2012. Str. 269.

²² Fukuyama, Francis (2002). *Konec dějin a poslední člověk*. Rybka Publishers: Praha. Str. 61.

ostatních motivací bychom mohli minimalizovat.²³ Střetly se zde naprosto nepodobné státy, s odlišnou historií, kulturou, náboženským profilem a stylem života, tudíž patřící do jiného civilizačního okruhu. Tyto, či další jiné interpretace pro mě nejsou důležité, a vzhledem ke stanovenému cíli by nebyly přínosem pro moji práci.

Co se týče realismu, můžeme najít motivů pro intervenci do Iráku hned několik. V první řadě můžeme vidět důraz na unipolaritu a udržení hegemonie a zároveň vyhnutí se úpadku moci po 11. září za pomoci demonstrace moci a ukázání vůle použít sílu. Další důvody mohou být následující: zabránění šíření jaderných zbraní, odstranění hrozby útoku zbraněmi hromadného ničení na USA a jejich spojence, budování místních vojenských základen, vyvíjet nátlak například na Sýrii, Írán, ochránit dodávky ropy do USA, snížit energetickou zranitelnost a další.²⁴ Ze zmíněných motivů jsou pro tuto práci důležité poslední dva zmiňované. Tato práce nemá za úkol zpochybňovat či spekulovat o pravdivosti uváděných důvodů pro invazi. Práce se bude zabývat především tím, o čem oficiální zdroje mlčeli/mlčí, nebo co dokonce popíraly. A to je role ropy při rozhodování o invazi a to, že zda ropa při rozhodování byla brána jako pozitivní aspekt celé invaze, která by mohla přinést státům podnikajícím invazi zisk. V případě této práce jsou vybranou zemí pouze Spojené státy americké, přičemž ostatní země jsou zmíněny spíše okrajově.

Je nutné i zmínit to, že přistupování ke konfliktu a jeho zkoumání z pohledu realistické teorie mezinárodních vztahů má i svá omezení. Konflikty jsou složitou mozaikou mnoha aspektů a jen málokdy můžeme najít konflikt, u kterého lze určit jeden konkrétní a definitivní důvod, proč k němu došlo a proč se k němu aktéři uchýlili. Avšak toto zkoumání by mělo být vždy relevantní, neboť každá z teorií mezinárodních vztahů postihuje svou specifickou oblast a nahlíží na konflikt a jeho důvody z jiné perspektivy. A to s vlastními cíli. Problémem při zkoumání konfliktů je také to, že ne veškeré důvody a informace jsou otevřeně sdělovány veřejnosti a ne všechny státní zájmy a úmysly jsou deklarovány a artikulovány tak, jak ve skutečnosti jsou. Vše nejvíce mohou vysvětlit tajné dokumenty a záznamy z archivů, ve kterých jsou mnohdy otevřeně a popravdě artikulována jednání mezi aktéry, kteří se podílí na rozhodování o účasti v konfliktu. Ty jsou ale zveřejňovány až mnoho let po takovýchto

---

²³ Huntington P., Samuel (2001). *Střet civilizací*. Rybka Publishers: Praha. Str. 9.

²⁴ Lieberfeld, Daniel (2005). Theories of conflict and the Iraq war. *International Journal of Peace Studies*. Vol. 10, No. 2. Dostupné na: http://www.gmu.edu/programs/icar/ijps/vol10_2/wLieberfeld10n2IJPS.pdf, 7. 7. 2012, Str. 2.

událostech. Při současných či nedávných ozbrojených konfliktech a válkách tak musíme dbát na to, abychom si udrželi jistý odstup od toho, co je nám sdělováno z oficiálních státních zdrojů a dokumentů. To znamená, že tyto informace (důvody konfliktu, cíle apod.) musíme zároveň konfrontovat s realitou a situací, která opravdu nastala.

4 Události a oficiální dokumenty v období po 11. září 2001

Spojené státy americké a Irák – to jsou dvě hlavní země, kterých se tato intervence týká. Jsou také součástí skupiny zemí, které silně ovlivňuje ropný faktor. Ale obě země jsou v tomto systému zakotveny zcela odlišně a jejich zájmy a potřeby jsou jiné. Co mají obě země společné, je to, že jsou silně závislé na ropě. Avšak liší se typem této závislosti. Přestože v současnosti ve Spojených státech amerických žije necelých 5% světové populace²⁵, spotřebují denně přes 19 milionů barelů ropy, což z nich dělá největšího spotřebitele a zároveň dovozce ropy na světě.²⁶ Takováto závislost na dovozu ropy a její spotřeby je strategickou a ekonomickou hrozbou pro USA, což si jistě uvědomují i čelní představitelé státu. Oproti tomu irácká ekonomika je závislá na těžbě a vývozu ropy, protože z jiných zdrojů plyne do státní pokladny jen minimum prostředků. Její obrovské zásoby ropy a nepředvídatelné chování Saddáma Husajna byly roky trnem v oku mnohých amerických představitelů a Husajn byl označován jako bláznivý muž Blízkého východu.²⁷

Chování USA vůči Iráku bylo v 90. letech méně konfrontační a na Irák byla zaměřována malá pozornost. Obecně bychom mohli toto období klasifikovat jako období zadržování (*containment*), kdy byl sice Saddám Husajn ponecháván u moci, ale čelil neustálému ekonomickému a mezinárodněpolitickému tlaku. Se zadržováním je spojován především prezident Bill Clinton a jeho administrativa. Avšak už v 90. letech se objevovaly hlasy, které volaly po větší angažovanost v Iráku a chtěly vojenské svržení Saddámovy režimu. Během Clintonovy vlády se navíc ještě rozjela koncepce preventivní obrany, která měla včas předem rozpoznat nebezpečí. Důraz byl kladem jak

---

²⁵ United States Census Bureau. U.S. & World Population Clocks. Dostupné na: <http://www.census.gov/main/www/popclock.html>, 12. 3. 2012.

²⁶ U.S. Energy Information Administration. How dependent are we on foreign oil? Dostupné na: http://www.eia.gov/energy_in_brief/foreign_oil_dependence.cfm, 7. 3. 2012.

²⁷ Post M., Jerold. Saddam Hussein of Iraq: A Political Psychology Profile. Dostupné na: http://law.cwru.edu/saddamtrial/documents/saddam_hussein_political_psychology_profile.pdf, 2. 4. 2012.

na odstrašování potenciálního nepřítele tak rychlý a silný úder v případě, že tento postup neplní svou funkci. Přidáme-li ke koncepci preventivní obrany ještě nově se objevující se neokonzervativní proud, zrodilo se tak podhoubí pro vojenský útok na Irák. Neokonzervativci v USA (Kristol, Kagan, Wolfowitz, Rumsfeld) volali po návrat k politice Reagana a po větším užití americké síly v souladu s morálním vůdcovstvím, angažovaností a odpovědností.²⁸

Nejvíce situaci změnilo až 11. září 2001 - datum, které pomyslně ukončilo dějiny 20. století a odstartovalo vývoj dějin toho 21., které je v mnoha okolnostech naprosto odlišné. Útoky, ke kterým se přihlásila al-Káida v čele s Usámou bin Ládinem spáchalo celkem 19 arabských teroristů. 15 z nich pocházelo ze Saudské Arábie, 2 ze Spojených arabských emirátů a zbylí dva pocházeli z Egypta a Libanonu.²⁹ Během těchto absolutně bezprecedentních a nečekaných útoků zemřelo téměř 3000 lidí a dopad na celý svět byl enormní.³⁰ Pozornost si zaslouží fakt, že žádný z pachatelů nepocházel ani z Afganistanu ani z Iráku. A přesto tyto dvě země byly nejvíce zasáhnuty tzv. válkou proti teroru/terorismu a invaze do těchto dvou zemí byly hlavními odvetami za tento teroristický čin.

Hned po událostech z 11. září se ozývaly hlasy z řad neokonzervativních ideologů, aby Spojené státy americké ihned a jednostranně zaútočily na Irák. Obecně je neokonzervativní ideologický proud chápán jako hlavní proud ovlivňující politiku George Bushe při rozhodování o invazi. Můžeme tak chápat názory neokonzervativců jako součást veřejně artikulovaných důvodů pro invazi. Mezi ně lidé jako Paul Wolfowitz, Michael Kelly, Joshua Muravchik nebo Michael Ledeen uvedli následující: rychlá změna tamního režimu jako součást strategie pro přeměnu Blízkého východu, demokratizace Iráku také za účelem ovlivnění arabských států a získání je jako své spojence, osvobození veškerého utlačovaného lidu na Blízkém východě. Argumenty byly takové, že okolní režimy nevydrží, neboť lidé budou brát demokratický Irák jako vzor a motivaci pro revoluce. To bylo často zmiňováno s ohledem na Írán a Sýrii. I sám

---

²⁸ Eichler, Jan (2006). Mezinárodní bezpečnost na počátku 21. Století. Ministerstvo obrany České republiky: Praha. Str. 123 – 124.

²⁹ Johnston, David (2003). BIA

TWO YEARS LATER: 9/11 TACTICS; Official Says Qaeda Recruited Saudi Hijackers to Strain Ties. *The New York Times*. 9. září 2003. Dostupné na: <http://www.nytimes.com/2003/09/09/us/two-years-later-9-11-tactics-official-says-qaeda-recruited-saudi-hijackers.html>, 27. 3. 2012.

³⁰ Frieden, Terry a Kokenes, Chris (2009). Accused 9/11 plotter Khalid Sheikh Mohammed faces New York trial. *CNN*. Dostupné na: <http://edition.cnn.com/2009/CRIME/11/13/khalid.sheikh.mohammed/index.html>, 1. 4. 2012.

Bush často hovořil o inspirujících změnách režimů, odstranění okovů a o reformách v celém muslimském světě.³¹

Především bylo ale artikulováno velké odhodlání a vůle potrestat všechny, kteří se jakkoli podíleli na těchto teroristických útocích. Dle rétoriky George Bushe nešlo tak jen o faktické pachatele a organizátory, ale i jejich sponzory, příznivce a lidi, které tyto útoky naplánovali. Vcelku jasnou a silnou podporu měla válka v Afganistanu proti tamnímu režimu Talibanu, který byl hlavním ochráncem al-Káidy a samotného Usámy bin Ládina. Invaze do Afganistanu byla zahájena velmi brzy – již 7. října 2001 a vedla ke svržení vlády Talibanu.³²

Ovšem vztah k Iráku byl odlišný. Jak co se týče podpory ve světě, tak v argumentaci, proč by měl Irák za teroristické útoky z 11. září pykat. Vztah k Iráku nabral jasný směr v lednu 2002, kdy měl prezident George Bush výroční projev na půdě Kongresu USA. Zde použil pro státy Irák, Írán a Severní Koreu označení „Osa zla“. Ve svém projevu mimo jiné zmínil: „*Všechny tyto tři země, které jsem zmínil, bereme velmi vážně kvůli jejich vývoji zbraní hromadného ničení*“.³³ Tímto projevem dal George Bush jasně najevo, co si o tamních režimech myslí a dále tím naznačil, že USA budou postupovat v rámci boje proti terorismu i proti těmto režimům. Obával se především, aby tyto státy neposkytovaly či samy neužily zbraně hromadného ničení. Zásah se zvažoval především proti Iráku, jehož historie a situace byla pro USA trnem v oku. Autoritativní režim Iráku v čele s tyranem Saddámem Husajnem měl již na svědomí dva vojenské útoky na jeho sousední státy (Írán, Kuvajt), neostýchal se použít jedovaté plyny proti Kurdům a úspěšně odpálil dvě rakety na Izrael a Saudskou Arábii. Navíc neutichající spekulace o vlastnictví chemických, biologických či jiných zbraní hromadného ničení vyvolávaly další nelibé pocity u americké administrativy.³⁴ Byly tak jasně artikulovány důvody, proč by měla být intervence podniknuta. Byly to především otázky bezpečnosti a možných vojenských hrozeb. Oficiálně hrál roli i fakt, že Irák byl

---

³¹ Cirincione, Joseph. Origins of Regime Change in Iraq. Dostupné na:

http://www.carnegieendowment.org/publications/index.cfm?fa=view&id=1214&prog=zgp&proj=znpp&zoom_highlight=wolfowitz, 8. 7. 2012.

³² Katz N., Mark (2012). Assessing the Bush Strategy for Winning the "War on Terror". *Middle East Policy Council*. Dostupné na: <http://www.mepc.org/articles-commentary/commentary/assessing-bush-strategy-winning-war-terror?print>, 1. 4. 2012.

³³ Originální znění: All the three countries I mentioned are now on notice that we intend to take their development of weapons of mass destruction very seriously.

³⁴ BBC News. Bush's 'evil axis' comment stirs critics. Dostupné na: <http://news.bbc.co.uk/2/hi/americas/1796034.stm>, 10. 7. 2012.

diktaturou a Bush chtěl tamnímu lidu nabídnout demokracii. Ekonomické důvody zmiňovány nebyly. A už vůbec ne spojitost se zásobami ropy v Iráku.

4.1 Národní bezpečnostní strategie USA

Národní bezpečnostní strategie zveřejněná v září roku 2002 tak ještě více určila směr, kterým se chtějí Spojené státy americké vydat. V devíti kapitolách tento dokument vymezuje základní strategické zájmy USA, které byly stanoveny i s ohledem na útoky z 11. září. I proto v několika směrech byla chápána jako přelomová.³⁵ Jako jediný dlouhodobý model pro úspěšný stát vidí ten, který je založen na svobodě, demokracii a volném obchodě. A vzhledem k tomu, že Spojené státy americké jsou zde neskromně popisovány jako stát s nepřekonatelnou vojenskou silou a enormním a politickým vlivem, je jasné, že jejich vize budou chtít prosazovat. Možná diskutabilní může být tvrzení, že svou vojenskou sílu USA nepoužívaly a nepoužívají k prosazení unilaterálních výhod. Nicméně uváděné cíle jsou následující: pomoci vytvořit svět lepší a bezpečnější, s nastolením politické a ekonomické svobody, mírových vztahů mezi státy a respektem k lidské důstojnosti. Aby USA těmto slibům dostály, chtěly:

1. klást důraz na lidskou důstojnost,
2. posilovat spojení při boji proti terorismu,
3. spolupracovat při potlačování regionálních konfliktů,
4. zamezit nepřátelům získání zbraní hromadného ničení a užívání jich k zastrašení jak USA, tak zbytku světa,
5. podpořit světový ekonomický růst za pomoci rozvoje volného obchodu a otevřených trhů,
6. podporovat světový rozvoj za pomoci budování demokratických a otevřených společností,
7. rozvíjet spolupráci s dalšími mocenskými centry světa a
8. transformovat americké bezpečnostní instituce s ohledem na výzvy a podmínky 21. století.

Často zmiňovaný je v dokumentu strach a zároveň boj proti tzv. zločinným státům, které by mohly použít ZHN. Tato hrozba byla tedy podle USA velmi vysoká a

---

³⁵ Eichler, Jan (2006). Mezinárodní bezpečnost na počátku 21. Století. Ministerstvo obrany České republiky: Praha. Str. 203.

aktuální.³⁶ Dokument také méně kladl důraz na multilaterální přístupy při plnění americkým bezpečnostních cílů (s ohledem na dřívější dokumenty. V neposlední řadě se zde stanovila také strategie, která říkala, že důležitým cílem USA je udržet si nynější vojenskou převahu nad zbytkem světa (na dobu neurčitou).³⁷ Za pozornost stojí fakt, že v celém textu se objevuje celkem pětapadesátkrát slovo ekonomika nebo ekonomický/ekonomická (rozvoj, politika, růst, závazek, svoboda apod.). Fascinace ekonomickou situací a ekonomickým růstem v národní bezpečnostní strategii je více než zajímavá. A to především díky tomu, že se jednalo o období typické především bezpečnostním napětím a sílícím vlivem terorismu ve světě.

Pro tuto práci je podstatná i věta: „*Naše obrana bude požadovat základny a stanice uvnitř ale i vně západní Evropy a severovýchodní Asie.*“³⁸ Americká potřeba budovat základny mimo své území je pro tento stát již typická. Důvodů je jistě mnoho. Abychom ale zůstali v rámci našeho výzkumu, mezi jeden z důvodů, proč budovat základny (i např. v Iráku), může být ochrana svých zájmů a budoucích zisků, které by měly do pokladny USA plynout z podílu na rekonstrukci a podílu na těžbě ropy. Takováto situace by naplnila dříve zmiňovaný realistický aspekt o tom, že stát při vykonání pro sebe výhodné změny vynakládá prostředky, aby tyto změny a a situace přetrvaly v souladu s tím, že plánované zisky mají být dlouhodobé.

4.2 Oficiální důvody invaze

Bushova administrativa a její charakter byla formována chápáním především klasických hrozeb, jako je vznik velmocí, aktivity zločinných států či šíření (např. komunismu, terorismu). Podobá se tak více období ze 70. let za působení Reagana, než období 90. let vlády Clintona. Jako hlavní aktéry bere státy, které hájí vlastní zájmy v konkurenčním mezinárodním prostředí. Z této argumentace odvodíme, že zásah proti teroristům by měl probíhat na úrovni státu, neboť realisté předpokládají, že teroristé pro

---

³⁶ Bush W., George (2002). The White House Washington. Dostupné na: <http://georgewbush-whitehouse.archives.gov/nsc/nss/2002/nssintro.html>, 1. 4. 2012.

³⁷ Eichler, Jan (2006). Mezinárodní bezpečnost na počátku 21. Století. Ministerstvo obrany České republiky: Praha. Str. 203.

³⁸ Originální znění: Our defence will require bases and stations within and beyond Western Europe and Northeast Asia.

Cirincione, Joseph. Origins of Regime Change in Iraq. Dostupné na: http://www.carnegieendowment.org/publications/index.cfm?fa=view&id=1214&prog=zgp&proj=znpp&zoom_highlight=wolfowitz, 12. 7. 2012.

svou činnost takový stát potřebují. Hlavními aktéry jsou tedy státy a stát je tak primárním zdrojem všech hrozeb.³⁹

Argumentace podporující invazi do Iráku se opírala především o válku proti terorismu. Ačkoliv spojení al-Káidy a Iráku nebylo evidentní, Bush nechtěl nechat prostor, aby tato teroristická síť našla v tomto státu útočiště a možnost získat zbraně hromadného ničení. Hrozba tzv. superterorismu, tedy terorismu za užití zbraní hromadného ničení, byla v tomto období značná. S tím souvisel i fakt, že Husajn nebyl schopen doložit důkazy o odzbrojení, což pro Bushovu administrativu byl důkaz toho, že Irák je zločinný stát, který má/chce získat zbraně hromadného ničení a ty chce použít ke zločinným úmyslům. Dalším klíčovým aspektem byla i americká nedůvěra k politice OSN vůči Iráku v 90. letech, kterou teď značně kritizovali. Bush označil Radu bezpečnosti OSN jako slabou, když nechává lhát diktátora o stavu odzbrojování a dodržování sankcí OSN. Z realistického pohledu tak bylo nevyhnutelné podniknout invazi, neboť USA odmítaly již nadále tuto formu appeasementu. Pravděpodobnost konfliktu byla tak dle Bushovy administrativy natolik velká, že vojenský zásah je pro bezpečnost státu výhodná. Zločinnost Iráku a jeho neschopnost prokázat vůli k odzbrojení, útoky z 11. září, hrozba superterorismu a úspěšná válka v Afganistanu tak připravily jasný důvod pro Bushovu administrativu, proč podniknout tento preemptivní útok vůči Iráku. A to za deklarovaným zvýšením bezpečnosti a snížením vojenských hrozeb, které al-Káida a Irák představovaly.⁴⁰

5 Situace po invazi do Iráku

Až když v březnu roku 2003 podnikly USA v VB invazi do Iráku, naplnily tyto státy svá dřívější slova. Režim Saddáma Husajna byl svržen a okamžitě po této události trval Washington a Bushova administrativa, aby byly ekonomické sankce zrušeny. Americká administrativa tak získala kontrolu nad ropným průmyslem v Iráku a také prodeji ropy.⁴¹ Součástí invaze do Iráku a její obhajoby bylo i to, že poválečná rekonstrukce země by se měla prakticky zaplatit sama. A to ze zisků z nově vpuštěné

---

³⁹ Dunn Hastings, David (2003). Myths, Motivations and 'Misunderestimations': The Bush Administration and Iraq. *International Affairs*. Vol. 79, No. 2. Dostupné na: <http://www.jstor.org/stable/3095821>. 24. 4. 2012.

⁴⁰ Ibid.

⁴¹ Global Policy Forum. Sanction against Iraq. Dostupné na: <http://www.globalpolicy.org/iraq/previous-issues-and-debate-on-iraq/sanctions-against-iraq.html>, 27. 3. 2012.

irácké ropy na světový trh. To mělo být spolu s oslabením závislosti na ropě z dalších zemí Perského zálivu a snížením jejich autoritativních vlád dalším bláhovým přínosem této invaze. Počáteční vývoj cen ropy nebyl překvapivý. S ohledem na konflikt na citlivém území ceny vzrostly, v létě 2004 (více než rok po skončení hlavních vojenských operací) dokonce na historických 45 dolarů za barel. Byl to ale příznivý vývoj pro sliby Bushovy administrativy, která Iráku slibovala, že z něj udělá zemi plovoucí na moři ropy. Zároveň se ale uvažovalo o uvolnění amerických strategických zásob ropy (*Strategic Petroleum Reserve*) za účelem snížení světové ceny ropy. Opravdové trhliny v plánu přinesli až povstalci a neschopnost Iráku produkovat větší množství ropy. Povstalci efektivně útočili na ropovody, lodě, přístavy apod., tudíž zpočátku Saudská Arábie, Írán a ostatní země Perského zálivu si upevnily svou pozici ropných mocností a ještě více ustálily svůj autoritativní charakter.⁴²

Cena ropy se s ohledem na invazi do Iráku již od začátku vyvíjela tak, že nejevila jakékoliv tendence ke snížení, naopak se zvyšovala již od podzimu roku 2002. To již bylo jasné, že USA invazi podniknou. Cena tehdy překročila ustálenou horní hranici, kterou OPEC dodržoval (28 dolarů). K tomu přispěla i neschopnost dosazených autorit z řad USA a VB a firmy Halliburton, které nebyly schopny chránit ropné zdroje. To způsobilo ničení ropných zařízení, zcizení ropných zásob i surové ropy a uzavření některých ropných stanic. Výsledkem bylo snížení těžby ropy oproti stavu před invazí (květen 2003 a dále).

I měsíce po skončení války tak nebyla očekávání George Bushe naplněna a životní prostředí a životní podmínky byly katastrofální. Dodávky vody a elektrického proudu byly velmi omezené a neustálé sabotáže na ropovodech snížily export ropy na minimum. Hlavní zdroj na obnovu Iráku byl tak dlouho nefunkční. Navíc investoři byly spíše váhaví, neboť Irák byl (a stále je) nebezpečnou lokalitou a bezpečnost není plně zaručena. V období let 2003 a 2004 byl irácký zisk z vývozu ropy celkem 23 miliard dolarů, ale zároveň nákladná oprava ropovodů a terminálů stála 10 miliard dolarů. Zároveň rozpočet Američanu v Iráku činil měsíčně 4.3 miliard dolarů.⁴³ Zde vidíme, jak ohromné roční náklady měla americká armáda (přes 50 miliard dolarů) s porovnáním se zisky Iráku z vývozu ropy. Vidina toho, že se irácká ropa stane pro velké nadnárodní

---

⁴² Alkadiri, Raad a Mohamedi, Fareed (2003). *World Oil Markets and the Invasion of Iraq. Middle East Report*. No. 227. Dostupné na: <http://www.jstor.org/stable/1559320>, 5. 4. 2012. str. 20-27.

⁴³ Novák, Martin (2010). *Ropa a Krev*. Epocha: Praha. Str. 338.

korporace k dispozici, byla v nedohlednu. Jenomže to, co mnozí předpovídali, se opravdu stalo. Ohromná touha po privatizaci iráckého ropného průmyslu a odklonění zisků z tamní produkce ropy se naplnila v roce 2009. Pro mnohé až v roce 2009 se gigantické ropné společnosti dočkaly aukce, které přidělovaly zakázky na rozvoj a těžbu ropy z velkých iráckých ropných polí. Royal Dutch Shell (známý zkráceně jako Shell) a malajsijský Petronas získaly právo na těžbu v obřím nalezišti Madžnún, které by mělo obsahovat až 12 miliard barelů ropy. Zkrátka nepřišel ani americký Exxon Mobil, který získal práva na ropná pole Západní Kurna 1. Norský Statoil a ruský Lukoil získaly naopak Západní Kurnu, kde se skrývá až 13 miliard barelů ropy. Nutno podotknout, že o tomto kontraktu vyjednával Lukoil už během vlády Saddáma Husajna. Čínská státní firma CNPC vyjednala právo těžby z polí Ahbád a Halfája, kde se o práva dělí s francouzským Totalem. CNPC ještě získala v konsorciu s British Petroleum práva na naleziště Rumajlá u hranic s Kuvajtem, kde se skrývá až 12 miliard barelů ropy. Veškeré irácké ropné zásoby se odhadují na 112 miliard barelů, což je aktuálně třetí místo za Saudskou Arábií (261 miliard) a Íránem (126 miliard).⁴⁴

Kritici celé války stále připomínají, že se žádné zbraně hromadného ničení nenašly. Dále je Američanům vyčítáno, že spojení Iráku s al-Káidou nikdo neprokázal, naopak místo silným úderem proti teroristům je tato invaze ještě posílila. George Bush ani Tony Blair neprojevili lítost nad svým rozhodnutím a svorně tvrdí, že kdyby mohli vrátit čas, invazi by stejně podnikli. Světlo do celé situace tak přinesl paradoxně často tajemný a mystifikující Saddám Husajn, který ještě před svou smrtí na popravišti 30. prosince 2006 prozradil během svého vězení mnohé zajímavé informace. Agentu FBI Georgi Pirovi ve své cele mimo jiné prozradil, že všechny zbraně hromadného ničení a programy na jejich výrobu zničil ihned po skončení První války v zálivu v roce 1991. Zároveň podotkl, že svět o tom neinformoval, protože si chtěl zanechat odstrašující sílu, především vůči sousednímu Íránu, který viděl jako neustálou hrozbu. Otázkou je, proč o tom neexistovaly písemné dokumenty, které by to jasně prokázaly a odvrátily tak invazi z roku 2003. Na otázky o spolupráci s al-Káidou a Usámou bin Ládinem reagoval Husajn rázně. Tuto spolupráci kategoricky odmítl a označil ji za absurdní. Ostatně v tom jeho slova potvrdil i sám Ládin, který dříve prohlásil, že Husajna nepovažuje ani za přítele ani za spojence. To potvrdil i blízký Husajnov spolupracovník Tárík Azíz, který při zadržení americké FBI sdělil, že se Husajn o Ládinovi povětšinou vyjadřoval

---

⁴⁴ Novák, Martin (2010). Ropa a Krev. Epoque: Praha. Str. 339-340.

velmi negativně.⁴⁵ Můžeme spekulovat, do jaké míry jsou informace podávané vězňnými představiteli iráckého diktátorského režimu pravdivé, ale veškeré skutečnosti tomu nasvědčují. Navíc Husajn si musel být vědom své vážné situace, tudíž lhaní a další mystifikace už zřejmě neměl zapotřebí.

Během sedmileté vojenské účasti v Iráku se náklady přehouply přes tři čtvrtě bilionu dolarů a počet mrtvých amerických vojáků překročil čtyři tisíce. Neuvěřitelné náklady, navíc během globální recese, naznačují, že invaze do Iráku byla pro Američany velmi důležitá. Obzvláště v období recese se nabízí pohled na takovéto vysoké náklady jako na investice do budoucnosti.

To, že Američané podnikli invazi do Iráku kvůli ropě, bylo podle některých kritiků této války dokázáno tím, že Američané protlačili rezoluci OSN, která dávala pravomoci USA a VB kontrolovat nakládání s penězi ze zisků těžby irácké ropy. Očividné bylo i to, že zde byla touha po rozšíření těžby v Iráku a to za pomoci zahraničních firem a korporací, nikoliv místních podniků. Kontrola ropy tak byla faktická. Jinými slovy, šlo o komerční a materiální kontrolu, ale i o strategickou kontrolu. Snahou invaze bylo i to, že by nově těžené zásoby ropy z Iráku nahradily ropu ze Saudské Arábie, která je významným zásobitelem západu. USA by tak získaly spolehlivého dovozce, s demokratickou a stabilní vládou, což by přispělo ke klidu na trhu a jistoty stálých dodávek. To je pro USA jako největšího spotřebitele klíčové. I proto je největším dovozcem ropy do USA sousední Kanada (pro mnohé symbol soft power a morálního chování). S nadsázkou bychom mohli říci, že USA hledá další "Kanadu na Blízkém východě". Proniknutí nové ropy na trh by navíc zvýšilo konkurenční prostředí, což by teoreticky mělo přispět k nižším cenám ropy na trhu. Tato úvaha je zcela logická, bereme-li v úvahu fakt, že při zvyšující se konkurenci na trhu se snižuje cena za účelem zachování si současných zákazníků. Bylo předpokládáno, že výrazné snížení cen ropy by vytvořilo tlak na okolní nedemokratické státy Perského zálivu těžících ropu, přičemž by pod tímto tlakem měly podstupovat ekonomické i politické reformy za účelem vyrovnání se s konkurencí v podobě bohatého demokratického Iráku. Takovýto předpokládaný vývoj událostí je pro USA klíčový pro bezpečnostní a strategickou situaci na Blízkém východě, s ohledem na *Peak Oil* a spolenectví a úzké vztahy s Izraelem. Ropa by se tak stala nástrojem, jak učinit

---

⁴⁵ Novák, Martin (2010). Ropa a Krev. Epoque: Praha. Str. 340–341.

z okolních arabských zemí demokratické režimy, což by pak znamenalo bezpečnější situaci jak pro USA, tak Izrael a v neposlední řadě zahraniční ropné společnosti. Za cenu jedné války, kde navíc nebyl motiv ropné kontroly explicitně vyjádřen, by se mohla přeměnit část Blízkého východu na demokracie. A to nenásilným způsobem, bez dalších vysokých nákladů a také legitimně, neboť Operace Irácká svoboda byla popisována jakou touhou po odstranění bezpráví, totality a nebezpečného režimu.⁴⁶

Jenomže státy Perského zálivu spolu s dalšími zeměmi OPECu jsou silně odolné a odpor k politické změně je veliký. Navíc i jejich vliv na cenu ropy je obrovský a jejich cílem je udržet cenu ropy na co nejvyšším možném bodě. V poslední době se ale ukazuje, že ke změnám opravdu dochází. Zatím neuskutečněná situace je ta, kdy Irák je schopen efektivně ovlivňovat ceny ropy. Teoretické plány jsou naprosto logické, absence kvalitní poválečné strategie způsobila, že chaotický Irák zatím nemůže hrát rozhodující roli v utváření cen ropy ve světě.⁴⁷

6 Dokumenty potvrzující ropný faktor

Jedním z autorů, kteří se nejvíce zabývají ropným aspektem invaze, je autor knihy *Fuel on the Fire: Oil and Politics in Occupied Iraq* Greg Muttitt. Ten ve své knize a zároveň na internetových stránkách zveřejňuje a komentuje dokumenty z období před invazí v roce 2003. Tyto dokumenty jsou označovány jako "tajné" a jsou to zápisy z jednání, interní dokumenty organizací a doporučení americké administrativě. Dokumenty vycházejí na světlo postupně a pro nás nejzajímavější byly zveřejněny v červenci roku 2012.

Dokumenty především ukazují, jakou roli při plánování invaze hrála Energy Infrastructure Planning Group zřízená pod hlavičkou Undersecretary of Defense for Policy Douglase Feitha v létě roku 2002. Ta měla oficiálně plánovat, jak naložit s iráckým ropným průmyslem pod vedením Coalition Provisional Authority (Koaliční prozatímní správa). Plánů, které organizace EIPG navrhovala, bylo několik. Nejprve se přiklápěla k tomu, aby se státy podnikající invazi nepodílely na opravách válečných škod na ropném průmyslu, neboť by to odradilo investory ze soukromého sektoru. To

---

⁴⁶ Alkadiri, Raad a Mohamedi, Fareed (2003). World Oil Markets and the Invasion of Iraq. *Middle East Report*. No. 227. Dostupné na: <http://www.jstor.org/stable/1559320>, 11. 4. 2012. Str. 20-27

⁴⁷ Ibid.

bylo ale brzy zamítnuto, protože by to narušilo klid na světových trzích a snížilo by to počet peněz putujících na podporu správy Iráku. V roce 2003, konkrétně v lednu, přišla EIPG s novým návrhem. A to, že prvotní opravy a rekonstrukce by měly být následovány dlouholetými smlouvami pro nadnárodní firmy a organizace, které měla udělovat americká okupační správa. Tím se měla co nejvíce zvednout produkce ropy (až na 5 milionů barelů denně). Nepočítalo se tak s tím, že tyto kroky udělá později Irák, ale s tím, že tyto kroky podnikne dočasná správa. To vše s cílem tlaku na ropné ceny a zároveň tlaku na irácké postavení v OPECu. Cesta pro zahraniční firmy se opravdu otevřela, když v roce 2009 získaly firmy mnohá naleziště a od roku 2010 v Iráku aktivně působí. Současné analýzy tak ukazují, že OPEC má již velmi omezenou schopnost ovlivňovat ceny ropy směrem nahoru. Zároveň ale EIPG doporučila americké administrativě, aby se veřejně chovala tak, že nebude v budoucnu zasahovat či zpochybňovat irácká rozhodnutí a svým ropným průmyslu a jeho vztahu k OPECu. Na jednu stranu tak měli plán, co s iráckou ropou udělat a jak to udělat, ale zároveň se měli chovat tak, že nic takového projednáno a domluveno není.

Zveřejněné dokumenty tak jasně dokládají, že Bushova administrativa měla opravdu plány s iráckou ropou a zabývala se jimi ještě před samotnou invazí. Jinými slovy, americká vláda plánovala otevření iráckých ropných nalezišť pro zahraniční nadnárodní firmy a investory. To vše za stálého odmítání vlády, že takové plány a důvody existují.

Muttitt komentuje nejnovější dokumenty následovně: „Tyto dokumenty jasně dokazují, že kontrola irácké ropy byla podstatným kritériem diskutovaným na nejvyšších pozicích americké vlády, když plánovala invazi do Iráku. Jen málo byl brán ohled na blaho samotných Iráčanů, zamýšleno bylo spíše blaho firem jako ExxonMobil. Je zvláště znepokojující, že EIPG doporučovala vláda, aby veřejnost uváděla v omyl ohledně svých plánů s ropou.“⁴⁸

Plánovaný byl dopředu i proces, při kterém bude irácká produkce ropy zvýšena až na 5 milionů barelů za den. To by dle doporučení EIPG mělo v dlouhodobém

---

⁴⁸ Originální znění: These documents provide conclusive proof that control of Iraq oil was a critical consideration at the highest levels of the U.S. government while it was planning the Iraq War. There was little regard for the welfare of Iraqis, but the welfare of companies like ExxonMobil was central to the administration's thinking. It is particularly troubling that the EIPG recommended the government mislead the public on its oil plans.”

horizontu vytvořit tlak na cenu ropy a postupně ji i snížit.⁴⁹ To potvrzují i odhady růstu irácké těžby ropy, která ukazuje, že k hranici 5 milionů barelů za den by se měla přiblížit v roce 2020.⁵⁰ Je tedy proto asi přecházné hodnotit vliv invaze na cenu ropy, když i v odtajněných plánech se počítalo s jistou úrovní produkce. Ta však ještě nenastala, tudíž na její vliv na trh a ceny ropy si musíme ještě počkat.

7 Závěr

Dle oficiální argumentace, která byla artikulována před invazí, se jednalo o vojenskou akci především kvůli bezpečnosti USA a jejich spojenců. K tomu přispívá i situace, v jaké se po 11. září Spojené státy americké nacházely. Konkrétně vše údajně proběhlo kvůli zbráním hromadného ničení, o kterých se USA domnívaly, že jimi Irák disponuje. 11. září tedy vidím jako klíčové v tom, že USA měly dostatečně silný potenciál k tomu, aby přesvědčily veřejnost o pravdivosti uváděných důvodů. Jednoduše vyhodnotily jako vysoce pravděpodobné to, že se zbraně hromadného ničení mohou dostat do rukou teroristům, tudíž aby zlepšily svou bezpečnostní situaci, musely preemptivně zaútočit.

Tato práce neměla za úkol zpochybňovat uváděné motivy a důvody, ale mapovat ty neartikulované. Spojené státy americké v období světové ekonomické recese vynakládaly nemalé prostředky na to, aby vojensky ovládly Irák, demokratizovaly ho a posléze stabilizovaly. Spojíme-li teoretické předpoklady, které jsem uvedl v teoretické kapitole této práce, s výsledkem invaze, vidíme, že mnohé věci odpovídají předpokladům.

Prvním naplněným předpokladem je utvoření koalice států, která se na invazi podílela. Především u Spojených států amerických a u Velké Británie můžeme dnes pozorovat to, co se předpokládalo. Také jejich nečekaně dlouhodobé působení v Iráku nasvědčuje tomu, že chtěly vytvořit takové prostředí, které bude vhodné pro privatizaci ropného průmyslu a pro velké investice firem z těchto dvou států. Silné tlaky na privatizaci ropného průmyslu slavily úspěch a zahraniční korporace se do Iráku vrátily. Naposled zde působily v roce 1973.

---

⁴⁹ Muttit, Greg (2012). U.S. prewar plannig to privatize iraq's oil, 2002-3, Dostupné na: <http://www.fuelonthefire.com/index.php?page=documents>, 20. 7. 2012.

⁵⁰ Khajavi, Ali (2012). A Realistic Outlook For Iraq's Oil Production In 2030. Dostupné na: <http://www.mees.com/en/articles/1874-a-realistic-outlok-for-iraqs-oil-production-in-2030>, 20. 7. 2012.

Co se týče kalkulace nákladů a zisků, můžeme se zde jen domnívat, zda takováta kalkulace v rámci americké administrativy proběhla. Spojené státy americké však strategicky žádné odhady dlouhodobých či krátkodobých nákladů před invazí nezveřejnily.⁵¹ To ale zákonitě neznamená, že žádné kalkulace neproběhly. Co však proběhlo (uznáme-li pravost odtajněných dokumentů) jsou předpoklady a kalkulace s produkcí irácké ropy. Počítání s určitou mírou produkce a zároveň silné tlaky na privatizaci iráckého ropného průmyslu nahrávají tomu, že Američanům spíše než o zisky do iráckých kapes šlo o zisky do soukromého sektoru a posléze do státní kasy prostřednictvím například daní. Oživení ekonomické situace (v tomto případě amerických) firem je logickým snažením státu.

Co se nenaplnilo, je předpoklad, že uvolnění irácké ropy stabilizuje trh a sníží ceny. Prozatím. Válka za levnou ropu narazila tehdy, kdy složitost situace v Iráku a komplikovanost boje i proti místním rebelům, povstalcům a neuniformovaným bojovníkům znemožnila brzké navýšení produkce ropy a nastartování ropného průmyslu. To však nastalo v letech 2009 a 2010, kdy se do Iráku dostaly zahraniční korporace, investovaly do rekonstrukce ropného průmyslu a okamžitě začly s navyšováním produkce ropy. Od té doby plynou do nadnárodních korporací ohromné zisky. A americké firmy se na tom také účastní. Pro ilustraci: tři americké korporace ExxonMobil, Chevron and ConocoPhillips si již v roce 2010 připsaly čistý zisk přes 58 miliard dolarů.⁵² Takovýchto zisků dokázaly dosáhnout v prvním roce svého působení v poničeném Iráku, ikdyž musely enormě investovat do oprav ropných zařízení a kdy produkce ropy byla ještě velmi nízká. Můžeme jen odhadovat, jaké zisky budou mít v nadcházejících letech, kdy se podle předpovědí produkce irácké ropy má ještě výrazně zvyšovat. Pokud se odprostíme od ropného průmyslu, tak mnohé americké firmy se podílely (a stále podílí) na rekonstrukci Iráku. A i ty vykazují veliké zisky. Abychom nezmiňovali pouze zisky, musíme připomenout také důležitost zaměstnanosti, oživení americké ekonomiky a proud kapitálu. Všechny tyto jevy americká invaze přinesla jejím občanům.

---

⁵¹ CSIS. The Cost of the Iraq war. Dostupné na:

http://csis.org/files/media/isis/pubs/080331_5yeariraqwarcost.pdf, 12. 7. 2012. Str. 2.

⁵² Sherwood, Ross (2012). Oil Companies Big Winners in Iraq War. Dostupné na: <http://www.opednews.com/articles/2/Oil-Companies-Big-Winners-by-Sherwood-Ross-120116-81.html>, 20. 7. 2012.

Ale i zdražující se ropa není pro Američany zcela nevýhodná. Jelikož mají i sami Američané veliké zásoby ropy a jejich firmy světově významný podíl na těžbě, zdražení ropy zvýšilo jejich hodnotu. Jen během prvních tří let intervence si americký ExxonMobil Oil díky zdražující ropě připsal zvýšení hodnoty svých ropných zásob a podílů o více jak 600 miliard dolarů.⁵³ A to zdůrazňuji jen za první tři roky. Proběhlo tak extrémní navýšení ceny (nejen) amerických firem a jejího kapitálu.

Můžeme namítat, že náklady na válku platí stát, zatímco zisky z těžby a podílu na rekonstrukci jdou do soukromých kapes v rámci velkých korporací. Samozřejmě, Spojené státy americké nemohly předpokládat, že by jako stát jako takový mohly ovládat část iráckého ropného průmyslu. To je nemyslitelné. Ale i samotné náklady na válku šly přece do kapes amerických daňových poplatníků. Vojenskou techniku, zbraně, podpurné služby, zásobování, dopravu a materiály přece logicky mnohdy zajišťovaly americké firmy a společnosti. Peníze na vedení války tak nezmizely všechny pryč, ale přesunuly se do amerického soukromého sektoru, ze kterého se zase část vrátí do státní kasy. Takováto podpora domácí ekonomiky a domácích firem může také být chápána jako jeden z dílčích ekonomických zisků.

Vezmeme-li v potaz, jak dlouho a za jak vysoké náklady byla americká vojska přítomna, nevyhne se otázce, proč bylo tak prodlužováno. Svržení diktátora proběhlo takřka okamžitě, zbraně hromadného ničení nalezeny nebyly, fungující spojení mezi Irákem a terorismem (a jeho financováním) nalezeno také nebylo. Samozřejmě, že Američané dbali na proces demokratizace, ale především si myslím, že se snažili chránit zájmy ropných společností a dalších firem jako Halliburton. Bylo by takřka nesmyslné vynaložit takové úsilí a prostředky a stáhnout se dříve, než zahraniční (a i americké) firmy neproniknou na nově vznikající ropný trh v Iráku. I v Národní bezpečnostní strategii USA z roku 2002 byl silně zmiňován důraz na volný obchod. A ten si v Iráku po dlouhých obstrukcích Američané zajistili. V době počínající světové ekonomické krize by možná dle mnohých bylo logické se stáhnout a šetřit prostředky. Ale Američané to neudělali a čekali, až na bohatý ropný trh v Iráku proniknout. Ekonomická recese a stále častěji zmiňovaný ropný zlom tak způsobily, že privatizace a angažovanost v ropném průmyslu Iráku jsou ještě cennější.

---

⁵³ Sherwood, Ross (2012). Oil Companies Big Winners in Iraq War. Dostupné na: <http://www.opednews.com/articles/2/Oil-Companies-Big-Winners-by-Sherwood-Ross-120116-81.html>, 20. 7. 2012.

Řečí čísel a statistiky, Američany válka v Iráku stála prozatím přes 820 miliard dolarů, přičemž roční náklady na válku se během operace snižovaly jen velmi mírně.⁵⁴ Toto číslo samo o sobě není vypovídající. Po počátečních problémech s obnovením těžby a dostáním irácké ropy na trh dosáhly roční zisky z těžby ropy 83 miliard dolarů.⁵⁵ Jak jsem ale popsal dříve, privatizace ropného průmyslu a plánování na enormní zvýšení produkce ropy by v příštích letech a desítkách let měly přinést mnohem větší zisky, než si připisoval státem řízený ropný průmysl.

Dále je i strategicky je určitě výhodné, že tak ohromné ropné zdroje nemá pod kontrolou autoritativní a nevyzpytatelný diktátor, což bych řekl, že je velmi podstatný prvek invaze. To podporují i údaje o americkém dovozu ropy, které pocházejí z roku 2011. Dle těchto dat, USA dovážejí 49% spotřebovávané ropy a 51% čerpají z vlastních zdrojů. Mezi největšími dodavateli jsou Kanada (25%), Saudská Arábie (12%), Nigérie (11%), Venezuela (10%) a Mexiko (9%). Irák v tomto žebříčku figuruje na 8. místě. Spojené státy americké tak nejsou životně závislé na dovozu ropy z Perského zálivu, ale tamní ropa je pro ně prozatím nepostradatelná. Teď si navíc z Iráku mohou udělat kvalitního a stabilního dodavatele.⁵⁶

Někteří autoři zastávají názor, že Spojené státy americké neměly v Iráku žádné ropné zájmy ani to nebyl jeden z motivů pro invazi, neboť energetická strategie USA se ubírá již jiným směrem. Hledání alternativních zdrojů energie, snaha o energeticky nenáročné produkty, snaha o hledání široké škály dodavatelů, snížení závislosti na ropě z Blízkého východu – to jsou údajné důkazy o tom, že USA nemají zapotřebí zajímat se o iráckou ropu a její produkci.⁵⁷ Dle mého názoru to však nemusí být důkazy, že irácká ropa nemá význam pro USA. Jestliže stát se zaměřuje i na jiné zdroje energie, neznamená to, že by ropu mohl absolutně vyškrtnout ze svých zájmů. Naopak, zajištění si širšího světového trhu je pozitivním aspektem při hledání zmiňované široké škály dodavatelů. Více konkurence, více dodavatelů a stabilizace trhu s jednou klíčovou

---

⁵⁴ Rogers, Simon (2011). War in Iraq: the cost in American lives and dollars. *The Guardian*. 15. prosince 2011. Dostupné na: <http://www.guardian.co.uk/news/datablog/2011/dec/15/war-iraq-costs-us-lives>, 15. 4. 2012.

⁵⁵ Commodity Online. Iraq oil production to rise 28% in 2012. Dostupné na: <http://www.commodityonline.com/news/iraq-oil-production-to-rise-28-in-2012-46242-3-46243.html>. 16. 4. 2012.

⁵⁶ U.S. Energy Information Administration. How dependent are we on foreign oil?. Dostupné na: http://www.eia.gov/energy_in_brief/foreign_oil_dependence.cfm, 16. 4. 2012.

⁵⁷ Alhajji, F. A. (2004). U.S. Energy policy and the invasion of Iraq: Does oil matter? *The Journal of energy and development*. Vol. 29, No. 2. Dostupné na: <http://www.scribd.com/doc/25779882/U-S-Energy-Policy-and-the-Invasion-of-Iraq-Does-Oil-Matter-A-F-Alhajji>, 24. 7. 2012.

surovinou může být pozitivním krokem při budování své stabilní energetické politiky. Jinými slovy, proč by stát opomíjel ropu, když právě ropa je klíčovou částí energetické sféry státu? Rozdělíme-li způsoby získávání energie na jednotlivé zdroje, je zcela logické, že stát se bude snažit si jednotlivé zdroje zajistit od co nejvíce dodavatelů v rámci stabilního trhu. Rozvoj jednoho odvětví nemusí dle mého názoru zákonitě brzdit zájem o jiné odvětví.

Seznam použité literatury a pramenů

Adams, Richard (2007). Invasion of Iraq was driven by oil, says Greenspan. *The Guardian*. 17. září 2007. Dostupné na: <http://www.guardian.co.uk/world/2007/sep/17/iraq.oil>, 15. 4. 2012

Alhajji, F. A. (2004). U.S. Energy policy and the invasion of Iraq: Does oil matter? *The Journal of energy and development*. Vol. 29, No. 2. Dostupné na: <http://www.scribd.com/doc/25779882/U-S-Energy-Policy-and-the-Invasion-of-Iraq-Does-Oil-Matter-A-F-Alhajji>, 24. 7. 2012.

Alkadiri, Raad a Mohamedi, Fareed (2003). World Oil Markets and the Invasion of Iraq. *Middle East Report*. No. 227. Dostupné na: <http://www.jstor.org/stable/1559320>, 5. 4. 2012. str. 20-27.

BBC News. Australia 'has Iraq oil interest'. Dostupné na: <http://news.bbc.co.uk/2/hi/asia-pacific/6272168.stm>, 1. 7. 2012

BBC News. Bush's 'evil axis' comment stirs critics. Dostupné na: <http://news.bbc.co.uk/2/hi/americas/1796034.stm>, 10. 7. 2012.

Bush W., George (2002). The White House Washington. Dostupné na: <http://georgewbush-whitehouse.archives.gov/nsc/nss/2002/nssintro.html>, 1. 4. 2012.

Cirincione, Joseph. Origins of Regime Change in Iraq. Dostupné na: http://www.carnegieendowment.org/publications/index.cfm?fa=view&id=1214&prog=zgp&proj=znpp&zoom_highlight=wolfowitz, 8. 7. 2012.

Commodity Online. Iraq oil production to rise 28% in 2012. Dostupné na: <http://www.commodityonline.com/news/iraq-oil-production-to-rise-28-in-2012-46242-3-46243.html>. 16. 4. 2012.

CSIS. The Cost of the Iraq war. Dostupné na: http://csis.org/files/media/csis/pubs/080331_5yeariraqwarcost.pdf, 12. 7. 2012. Str. 2.

Dunn Hastings, David (2003). Myths, Motivations and 'Misunderestimations': The Bush Administration and Iraq. *International Affairs*. Vol. 79, No. 2. Dostupné na: <http://www.jstor.org/stable/3095821>. 24. 4. 2012.

Eichler, Jan (2006). Mezinárodní bezpečnost na počátku 21. Století. Ministerstvo obrany České republiky: Praha.

Frieden, Terry a Kokenes, Chris (2009). Accused 9/11 plotter Khalid Sheikh Mohammed faces New York trial. *CNN*. Dostupné na: <http://edition.cnn.com/2009/CRIME/11/13/khalid.sheikh.mohammed/index.html>, 1. 4. 2012.

Fukuyama, Francis (2002). *Konec dějin a poslední člověk*. Rybka Publishers: Praha.

Gilpin, Robert (1981). *War and Change in World Politics*. Cambridge: Cambridge University Press.

Global Policy Forum. Sanction against Iraq. Dostupné na: <http://www.globalpolicy.org/iraq/previous-issues-and-debate-on-iraq/sanctions-against-iraq.html>, 27. 3. 2012.

Hansard. Engagements. Dostupné na: <http://hansard.millbanksystems.com/commons/2003/jan/15/engagements>, 30. 7. 2012

Huntington P., Samuel (2001). *Střet civilizací*. Rybka Publishers: Praha.

Katz N., Mark (2012). Assessing the Bush Strategy for Winning the "War on Terror". *Middle East Policy Council*. Dostupné na: <http://www.mepc.org/articles-commentary/commentary/assessing-bush-strategy-winning-war-terror?print>, 1. 4. 2012.

Johnston, David (2003). BIA TWO YEARS LATER: 9/11 TACTICS; Official Says Qaeda Recruited Saudi Hijackers to Strain Ties. *The New York Times*. 9. září 2003. Dostupné na: <http://www.nytimes.com/2003/09/09/us/two-years-later-9-11-tactics-official-says-qaeda-recruited-saudi-hijackers.html>, 27. 3. 2012.

Khajavi, Ali (2012). A Realistic Outlook For Iraq's Oil Production In 2030. Dostupné na: <http://www.mees.com/en/articles/1874-a-realistic-outlok-for-iraqs-oil-production-in-2030>, 20. 7. 2012.

Kořan, Michal (2008). Jednopřípadová studie. In: Drulák, P. a kol.: Jak zkoumat politiku. Kvalitativní metodologie v politologii a mezinárodních vztazích. Portál: Praha. Str 29-60.

Kumins, Lawrence (2005). Iraq Oil: Reserves, Production, and Potential Revenues. *CRS Report for Congress*. 13. 4. 2005. Dostupné na: <http://www.fas.org/sgp/crs/mideast/RS21626.pdf>, 3. 2. 2012, str. 1.

Legality of U.S.-Led Invasion of Iraq. *The American Journal of International Law*. Vol. 99, No. Dostupné na: <http://www.jstor.org/stable/3246130>, 24. 2. 2012. Str. 269.

Lieberfeld, Daniel (2005). Theories of conflict and the iraq war. *International Journal of Peace Studies*. Vol. 10, No. 2. Dostupné na: http://www.gmu.edu/programs/icar/ijps/vol10_2/wLieberfeld10n2IJPS.pdf, 7. 7. 2012, Str. 2.

Lobe, Jim (2008). Why Did the U.S. Invade Iraq? *IPS News*. 18. Března 2008. Dostupné na: <http://ipsnews.net/news.asp?idnews=41643>, 16. 4. 2012.

Los Angeles Times. War-for-oil comment clarified. Dostupné na: <http://articles.latimes.com/2008/may/03/nation/na-mccain3>, 1. 7. 2012.

McWethy, John (2003). U.S. Military Worry of Oil Fires in Iraq. *ABC News*. 20. února 2003. Dostupné na: <http://abcnews.go.com/WNT/story?id=129826&page=1#.T4bojvXxS70>, 15. 3. 2012.

Muttit, Greg (2012). U.S. prewar plannig to privatize iraq's oil, 2002-3, Dostupné na: <http://www.fuelonthefire.com/index.php?page=documents>, 20. 7. 2012.

Novák, Martin (2010). Ropa a Krev. Epoque: Praha.

Odell, J. S. (2001). Case Study Methods in International Political Economy. *International Studies Perspectives* 2. Str. 163.

OPEC. OPEC Share of World Crude Oil Reserves. Dostupné na: http://www.opec.org/opec_web/en/data_graphs/330.htm, 3. 2. 2012

Post M., Jerold. Saddam Hussein of Iraq: A Political Psychology Profile. Dostupné na: http://law.cwru.edu/saddamtrial/documents/saddam_hussein_political_psychology_profile.pdf, 2. 4. 2012.

Rogers, Simon (2011). War in Iraq: the cost in American lives and dollars. *The Guardian*. 15. prosince 2011. Dostupné na: <http://www.guardian.co.uk/news/datablog/2011/dec/15/war-iraq-costs-us-lives>, 15. 4. 2012.

Sherwood, Ross (2012). Oil Companies Big Winners in Iraq War. Dostupné na: <http://www.opednews.com/articles/2/Oil-Companies-Big-Winners-by-Sherwood-Ross-120116-81.html>, 20. 7. 2012.

Terkel, Amanda (2008). Palin: Iraq is a war for oil. Think progress. Dostupné na: <http://thinkprogress.org/politics/2008/08/31/28398/palin-iraq-is-a-war-for-oil/?mobile=nc>, 16. 4. 2012

U.S. Energy Information Administration. How dependent are we on foreign oil?. Dostupné na: http://www.eia.gov/energy_in_brief/foreign_oil_dependence.cfm, 16. 4. 2012.

United States Census Bureau. U.S. & World Population Clocks. Dostupné na: <http://www.census.gov/main/www/popclock.html>, 12. 3. 2012

Resumé

The 2003 invasion of Iraq is one of the most important events in the 21st century and it was mainly controversial because of the huge oil reserves in Iraq. The critics of the invasion saw it as the war for oil and the US struggle for more power. Because of these allegations, the oil factor is the main topic of this work. In the theoretical part of the work I describe the realistic approach to international relations, that is crucial in understanding the oil motive and its role. In the next part of the work, I describe the discussion about the oil factor in this invasion. American policy changed after September 11 when al-Qaeda terrorists struck the World Trade Center. I confront the policy with realistic approach to international relations and with the oil factor. Considering the situation after the invasion (oil prices, involvement of international companies, the discussion about the oil factor, revealed secret documents), I claim that the oil factor was important in the decision-making process of the invasion.